

Bir Üniversite Hastanesine Başvuran Erişkin Hastalarda Sağlık Haberleri Algısı ve Sağlık Okuryazarlığı Düzeyinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Health News Perception and Health Literacy Level in Adult Patients Admitted to a University Hospital.

Mediha Bal¹, Alaettin Ünsal¹, Didem Arslantaş¹, Ali Kılınç², Sevda Sungur³, Ezgi Salış¹

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ,Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Eskişehir, 26040, Türkiye.

²Beyşehir İlçe Sağlık Müdürlüğü

³Eskişehir Tepebaşı İlçe Sağlık Müdürlüğü

ORCID ID of the authors

MB. [0009-0007-6667-0655](https://orcid.org/0009-0007-6667-0655)

AÜ. [0000-0001-8353-1605](https://orcid.org/0000-0001-8353-1605)

DA. [0000-0002-5263-3710](https://orcid.org/0000-0002-5263-3710)

AK. [0000-0002-0577-8570](https://orcid.org/0000-0002-0577-8570)

SS. [0000-0002-0186-0331](https://orcid.org/0000-0002-0186-0331)

ES. [0000-0002-5047-0831](https://orcid.org/0000-0002-5047-0831)

Correspondence / Sorumlu yazar:

Mediha BAL

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ,Tıp
Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı,
Eskişehir, Türkiye..

e-mail: balmediha@gmail.com

Abstract: This study aimed to determine the level of health news perception in patients applying to a university hospital, to examine some variables thought to be related and to evaluate the level of health literacy. The study was a cross-sectional study conducted on adult patients admitted to ESOGU Health, Practice, and Research Hospital between 01 November - 30 December 2022. The study group consisted of 398 volunteer adult patients. The level of patients' perception of health news was assessed with the Health News Perception Scale and the level of health literacy was assessed with the Health Literacy Scale - Short Form. Of the study group, 232 (58.3%) were female and 166 (41.7%) were male. Their ages ranged between 18-78 years and the mean age was 37.0±14.8 years. The scores obtained by the patients from the Health News Perception Scale ranged between 36.0 and 126.0. The mean score was 78.9±14.8 (median: 79.0). As a result of multiple linear regression analysis the variables found to be associated with the level of perception of health news, being male and being 45 years of age or older were found to be significant predictors of the perception of health news (p: 0.002, R²: 0.051, F: 3.469). It was found that there was a weak negative relationship between the scores obtained from the Health News Perception Scale and the Health Literacy Scale. It can be said that the perception of health news in the study group is at a medium level. It may be useful to carry out information activities to increase the perception of health news. As health literacy increases, patients' perception of negative health news decreases, even if it is low.

Keywords: Patient, Health News, Health Literacy, Eskişehir

Etik Kurul Onayı: Çalışma Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Sayı: 54, Tarih: 22.11.2022).

Onam: Yazarlar retrospektif bir çalışma olduğu için olguların imzalı onam almadıklarını beyan etmişlerdir.

Telif Hakkı Devir Formu: Tüm yazarlar tarafından Telif Hakkı Devir Formu imzalanmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Hakem değerlendirmesinden geçmiştir.

Yazar Katkı Oranları: Veri toplama: MB, ES, SS. Konsept: MB, ES, SS, AK. Tasarım: MB, AÜ, DA. Veri İşleme: MB, ES.

Analiz veya Yorum: MB, ES, SS, AÜ, DA. Literatür Taraması: MB, ES, SS, AK. Yazma: MB, AÜ.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Destek ve Tesekkür Bevanı: Yazarlar bu

Özet: Bir üniversite hastanesine başvuran hastalarda sağlık haberleri algısı düzeyinin saptanması, ilişkili olduğu düşünülen bazı değişkenlerin incelenmesi ve sağlık okuryazarlığı düzeyinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, 01 Kasım – 30 Aralık 2022 tarihleri arasında, ESOGU Sağlık, Uygulama ve Araştırma Hastanesi'ne başvuran erişkin hastalarda yapılan kesitsel bir araştırmadır. Çalışma grubu 398 gönüllü erişkin hastadan oluşmuştur. Hastaların sağlık haberleri algısı düzeyi, Sağlık Haberleri Algısı Ölçeği ile sağlık okuryazarlık düzeyi ise Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği – Kısa Formu ile değerlendirilmiştir. Çalışma grubunu oluşturanların 232'si (%58,3) kadın, 166'sı (%41,7) erkektir. Yaşları 18-78 arasında değişmekte olup ortalama 37,0±14,8 yıl idi. Hastaların Sağlık Haberleri Algısı Ölçeği'nden aldıkları puanlar 36,0-126,0 arasında değişmekte olup ortalama 78,9±14,8 (ortanca: 79,0) puan idi. Sağlık haberleri algısı düzeyi ile ilişkili olduğu saptanan değişkenlerle yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda erkek olmak ve 45 yaş ve üzerinde olmak sağlık haberleri algısının önemli yordayıcıları olarak bulunmuştur (p:0,002, R²: 0,051, F: 3,469). Sağlık Haberleri Algısı Ölçeği ile Sağlık Okuryazarlığı Ölçeğinden alınan puanlar arasında negatif yönde zayıf derecede bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çalışma grubundakilerin sağlık haberleri algılarının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Sağlık haberleri algısını artırmak için bilgilendirme çalışmalarının yapılması yararlı olabilir. Sağlık okuryazarlık düzeyi arttıkça düşük de olsa hastaların olumsuz sağlık haberleri algısı azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hasta, Sağlık Haberleri, Sağlık Okuryazarlığı, Eskişehir

Received : 28.03.2025

Accepted : 07.07.2025

Published 16.07..2025

How to cite/ Atıf için: Bal M, Ünsal A, Arslantaş D, Kılınç A, Sungur S, Salış E. Bir Üniversite Hastanesine Başvuran Erişkin Hastalarda Sağlık Haberleri Algısı ve Sağlık Okuryazarlığı Düzeyinin Değerlendirilmesi, Osmangazi Journal of Medicine, 2025;47(5):734-742

1. Giriş

Sağlıkla ilgili bilgilerin aranması, anlaşılması ve kullanılması sağlık konusunda karar vermede önemli bir yere sahiptir. Sağlık bilgisine erişimde seçeneklerin çok olması ile insanların bunlara erişimde tercih ettiği farklı yollar bulunmaktadır. Sağlık bilgisine erişimde önemli yollardan biri “sağlık haberciliğidir” (1,2). Sağlık haberciliği, insan sağlığı ve sağlıkla bağlantılı yaşam kalitesine dair her türlü konuyu ele alan haber faaliyetlerini kapsar. Bu alanın temel amaçları arasında bireyleri sağlık konusunda bilgilendirmek, halk sağlığına yönelik farkındalık oluşturmak, bilinç seviyesini artırmak ve gerekli durumlarda toplumu uyarmak yer almaktadır. Sağlıkla ilgili yayımlanan birçok haber, milyonlarca kişiye ulaşarak güncel bilgilerin başlıca kaynaklarından biri haline gelmektedir. (3).

İnsanlar güvendikleri kaynaklardan sağlık bilgilerine ulaşarak sağlıkla ilgili inanç, tutum ve davranışlarını şekillendirme eğilimindedirler. Sağlıklı bir yaşam sürmek ve sağlıklı yaşama yönelik bilgi sahibi olabilmek için sağlıkla ilgili haberlerin takip edilmesi çok önemlidir. Sağlık konusunda yeterli bilgiye sahip olma ile sağlık sorunlarına daha kolay çözüm bulunması, kişisel bakım ve hastalıkların önlenmesi, kişisel risk faktörlerinin ve önleyici stratejilerin daha kolay anlaşılması mümkün hale gelebilir. Ayrıca sağlıkla ilgili yeterli bilgi sahibi olunması; hastalıkların teşhis ve tedavi süreçlerine uyumu arttırmakta ve prognozların tahmin edilmesini kolaylaştırmaktadır (1,2,4).

Günümüzde medya, insanların sağlıkla ilgili konular hakkında bilgi edinme kaynakları arasında sağlık temalı içeriklerin artışıyla birincil haber kaynağı olarak ön plana çıkarken, sağlık alanında uzman kişilerden edinilen bilgiler daha geri planda kalmaya başlamıştır (5). Medyadaki haber kaynakları arasında internet, sosyal medya ve televizyon önde gelmektedir. Teknolojinin çok hızlı gelişimine paralel olarak özellikle sosyal medya kullanımı, dünyanın her yerindeki bilgi ve gelişmelere sınırsız erişim sağlamasıyla birlikte sağlık konusunda da önemli bir kaynak olarak ilgi çekmektedir. (6,7).

Sağlık haberleri algısı, bireylerin medyada yer alan sağlıkla ilgili haberleri nasıl değerlendirdiği, haberlere duyduğu güven ve haberlerin sağlık davranışlarına etkilerini kapsar. Sağlıkla ilgili haberlere kolay ulaşım; dezenformasyon, yanlış bilgilendirme gibi sorunlara yol açabilmektedir. Haberlerin doğru, objektif, çıkar çatışması olmadan kamusal yararın gözetilmesi gibi ilkeler ve toplumun demografik yapısı ile uyumlu

olarak yapılması bireylerin haberlere olan algılarını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Buna karşın haberler hazırlanırken etik ilkelerin gözetilmemesi, hatalı veya eksik bilgilerle toplumu yanlış sağlık görüşlerine yönlendirmesi ise olumsuz algı oluşturabilmektedir (6,8).

Sağlık haberleri algısını etkileyen en önemli faktörler arasında bireylerin sağlık okuryazarlık düzeyi olduğu bilinmektedir. Dünya Sağlık Örgütünün sağlık okuryazarlığı tanımı bireylerin sağlığını koruyup geliştirebilmesi için bilgiye erişme, anlama ve kullanma yeteneğini ile motivasyonunu şekillendiren bilişsel ve sosyal becerilerini kapsamaktadır (9). Sağlık haberlerinin yanıltıcı veya hatalı bilgiler içerebilmesi nedeniyle sağlık okuryazarlığı, sağlıklı yaşam ve sağlıkla ilgili kararlar açısından büyük bir öneme sahiptir (10). Sağlık okuryazarlığı, sadece bireyin kendisine sunulan tıbbi bir bilgiyi okuması ve anlaması değil aynı zamanda kendi sağlığının farkında olması, sağlığı hakkında karar alabilmesi, hastalığını bilmesi ve tanımlayabilmesi, sağlık sistemini kullanabilmesi ve sistemden en etkin şekilde nasıl yararlanabileceğini de bilmesini gerektiren bir alandır (11).

Bu çalışma ile hastaneye başvuran erişkin hastaların sağlık haberleri algısı düzeyinin saptanması, ilişkili olduğu düşünülen bazı değişkenlerin incelenmesi ve sağlık okuryazarlığı düzeyinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

2. Gereç ve yöntem

Çalışma, 09 Kasım – 30 Aralık 2022 tarihleri arasında, ESOĞÜ Sağlık, Uygulama ve Araştırma Hastanesi'ne başvuran erişkin hastalarda yapılan kesitsel tipte bir araştırmadır. Çalışma için ESOĞÜ Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulunun 22.11.2022 tarih ve E-25403353-050.99-415416 sayılı onayı ve veri toplanabilmesi için de hastane başhekimliğinin yazılı izni alınmıştır.

Bu çalışma için ulaşılması gereken minimum hasta sayısı 384 olarak hesaplandı (yeterli sağlık haberleri algısı sıklığı 0.50, güven aralığı %95 ve hata payı 0.05). Veri toplama süresince hastaneye başvuran ve çalışmaya katılmayı kabul eden 398 erişkin hasta çalışma grubunu oluşturdu.

Çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket form literatürden de faydalanılarak oluşturuldu (5-7,9). Anket formunda hastaların bazı sosyodemografik özellikleri, sağlık haberleri algısı ile ilişkili olduğu

düşünülen bazı faktörler, Sağlık Haberleri Algısı Ölçeği ve Sağlık Okuryazarlığı Ölçeğinin soruları yer almaktadır. Çalışmanın bağımlı değişkeni sağlık haberleri algısı iken bağımsız değişkenleri sosyodemografik özellikler, sağlık haberleri algısıyla ilişkili olabilecek faktörler ve sağlık okuryazarlığıdır.

Çalışma veri toplama süresince hastaneye başvuran erişkin hastalara polikliniklerin bekleme salonlarında çalışmanın konusu ve amacı hakkında bilgi verilmesinin ardından çalışmaya katılmayı kabul edenlerden sözel onamları alındı. Anket formlar, hastalar tarafından yaklaşık 5-7 dakikada dolduruldu.

Hastaların sağlık haberleri algı düzeyleri, Sağlık Haberleri Algısı Ölçeği kullanılarak değerlendirildi. Bu ölçek, 2018 yılında Çınar ile arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 5'li Likert tipi ve 26 sorudan oluşmaktadır. Öçekten alınabilecek puan aralığı 26 ile 130 arasında değişmekte olup, yüksek puanlar daha yüksek düzeyde olumsuz sağlık haberleri algısını göstermektedir (12).

Çalışmamızda sağlık okuryazarlık düzeyinin değerlendirilmesi için Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği Kısa Form kullanıldı. Bu ölçek, 2019 yılında Duong ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş ve geçerlilik-güvenilirlik çalışması 2021 yılında Yılmaz ve Eskici tarafından yapılmıştır (13, 14). Ölçek, 4'lü Likert tipinde 12 sorudan oluşmaktadır. Ölçek sorularına verilebilecek cevaplar “çok zor” 1 puan, “oldukça zor” 2 puan, “oldukça kolay” 3 puan ve “çok kolay” 4 puan şeklinde değerlendirilir. Ölçeğin değerlendirilmesinde “İndeks = (Ortalama-1) x 50/3” formülü kullanılmaktadır. Ortalama; ölçek

toplam puanı ölçek madde sayısına bölünerek hesaplanır. Formül kullanılarak hesaplanan indeks değeri 0 ile 50 arasında değişmekte olup, puan yükseldikçe sağlık okuryazarlığı düzeyi de artmaktadır.

Bu çalışmada, hastaların aile gelir durumu ve genel sağlık durumları kendi algılarına göre değerlendirmiş olup “kötü”, “orta” ve “iyi” şeklinde sınıflandırıldı. Günlük en az bir adet sigara tüketenler sigara içen bireyler olarak değerlendirildi. Haftada en az üç kez, 30 dakika veya daha uzun süre tempolu yürüyüş yapanlar düzenli egzersiz yapan bireyler olarak kabul edildi. Vücut kitle indeksi (VKİ) 30 ve üzeri olan kişiler ise obez olarak tanımlandı. (15,16).

Elde edilen veriler, SPSS (v 15.0) İstatistik Paket Programı programına aktararak değerlendirildi. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov Testi ile kontrol edildi. İstatistiksel analizlerde Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis testi, Spearman korelasyon analizi ve çoklu lineer regresyon analizi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0,05$ kabul edildi.

3. Bulgular

Çalışma grubundakilerin 231'i (%58,0) kadın, 167'i (%42,0) ise erkektir. Yaşları 18-78 arasında değişmekte olup ortalama $37,0 \pm 14,8$ yıl idi. Hastaların Sağlık Haberleri Algısı Ölçeğinden aldıkları puanlar 36,0-126,0 arasında değişmekte olup ortalama $78,9 \pm 14,8$ (ortanca: 79,0) puandır. Çalışma grubundakilerin Sağlık Haberleri Algısı Ölçeğinden aldıkları puanların bazı sosyodemografik özelliklere göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubundakilerin Sağlık Haberleri Algısı Ölçeğinden aldıkları puanların bazı sosyodemografik özelliklere göre dağılımı

Bazı sosyodemografik özellikler	n (%)	Sağlık Haberleri Algısı Ölçek Puanı Ortanca (min-max)	Test değeri z / KW ; p
Yaş grubu			
29 ve altı	154 (38,7)	78,0 (36,0-117,0)	7,046; 0,030
30-44	127 (31,9)	80,0 (41,0-126,0)	
45 ve üzeri	117 (29,4)	81,0 (50,0-126,0)	
Cinsiyeti			
Kadın	232 (58,3)	78,0 (36,0-126,0)	2,219; 0,027
Erkek	166 (41,7)	80,0 (57,0-126,0)	
Medeni durumu			
Evli değil	181 (45,5)	78,0 (36,0-114,0)	2,108; 0,035
Evli	217 (54,5)	80,0 (41,0-126,0)	
Öğrenim durumu			
İlkokul ve altı	27 (6,8)	78,0 (41,0-126,0)	0,272; 2,604
Ortaokul-Lise	169 (42,4)	79,0 (47,0-126,0)	
Üniversite	202 (50,8)	79,0 (36,0-114,0)	
Çalışma durumu			

Çalışmıyor	214 (53,8)	78,0 (41,0-126,0)	0,916; 0,360
Çalışıyor	184 (46,2)	80,0 (36,0-126,0)	
Aile gelir durumu			
Kötü	111 (27,9)	80,0 (50,0-126,0)	0,979; 0,613
Orta	184 (46,2)	78,0 (36,0-123,0)	
İyi	103 (25,9)	79,0 (36,0-118,0)	
Yaşadığı yer			
İl merkezi	315 (79,1)	78,0 (36,0-126,0)	7,030; 0,030
İlçe merkezi	61 (15,3)	78,0 (50,0-123,0)	
Belde / köy	22 (5,5)	90,0 (58,0-126,0)	
Obezite			
Yok	357 (89,7)	79,0 (36,0-123,0)	0,839; 0,402
Var	41 (10,3)	81,0 (50,0-126,0)	
Sigara içme durumu			
İçmiyor	234 (58,8)	79,0 (36,0-126,0)	0,478; 0,633
İçiyor	164 (41,2)	79,0 (41,0-126,0)	
Düzenli egzersiz yapma durumu			
Yapmıyor	214 (53,8)	79,0 (36,0-126,0)	0,348; 0,728
Yapıyor	184 (46,2)	79,0 (36,0-115,0)	
Kronik hastalık öyküsü			
Yok	251 (63,1)	78,0 (41,0-126,0)	2,174; 0,030
Var	147 (36,9)	82,0 (36,0-126,0)	
Ruhsal hastalık öyküsü			
Yok	341 (85,7)	79,0 (36,0-126,0)	1,078; 0,281
Var	57 (14,3)	76,0 (50,0-115,0)	
Toplam	398 (100,0)	79,0 (36,0-126,0)	

Çalışma grubunu oluşturanların 71'i (%17,8) her gün sağlıkla ilgili haberleri okuduğunu / izlediğini / dinlediğini, 245'i (%61,6) sağlıkla ilgili haberlerine güvendiğini, 167'si (%42,0) ise daha önce sağlıkla ilgili herhangi bir haber ve programda tavsiye

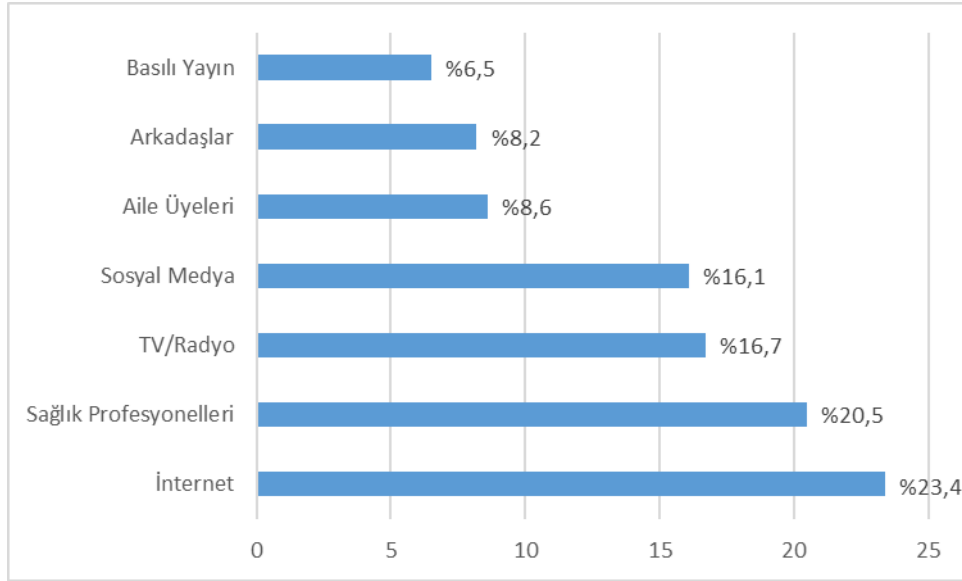
edilenleri uyguladığını beyan etmiştir. Çalışma grubundakilerin Sağlık Haberleri Algısı Ölçeğinden aldıkları puanların sağlık haberleri algısı ile ilişkili olduğu düşünülen bazı değişkenlere göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma grubundakilerin Sağlık Haberleri Algısı Ölçeğinden aldıkları puanların sağlık haberleri algısı ile ilişkili olduğu düşünülen bazı değişkenlere göre dağılımı

Sağlık haberleri algısı ile ilişkili bazı değişkenler	n (%)	Sağlık Haberleri Algısı Ölçek Puanı Ortanca (min-max)	Test değeri z / KW ; p
Bakmakla yükümlü olduğu kişi varlığı			
Yok	288 (71,9)	79,0 (36,0-119,0)	0,972; 0,331
Var	112 (28,1)	79,0 (47,0-126,0)	
Genel sağlık durumunuzu nasıl tanımlarsınız?			
Kötü	33 (8,3)	83,0 (36,0-119,0)	2,051; 0,359
Orta	150 (37,7)	80,0 (36,0-126,0)	
İyi	215 (54,0)	78,0 (41,0-123,0)	
Sağlıklı beslendiğinizi düşünüyor musunuz?			
Hayır	164 (41,2)	81,0 (36,0-126,0)	1,273; 0,203
Evet	234 (58,8)	77,0 (41,0-126,0)	
Sağlıkla ilgili haberleri okuma / izleme / dinleme sıklığı			
Hiç izlemiyor	38 (9,5)	81,0 (58,0-106,0)	2,435; 0,487
Ayda en az 1 kez	86 (21,6)	78,0 (41,0-113,0)	
Haftada en az 1 kez	203 (51,0)	79,0 (36,0-126,0)	
Her gün	71 (17,8)	78,0 (52,0-126,0)	

Sağlıkla ilgili haberlere güveniyor musunuz?			
Güvenmiyorum	153 (38,7)	81,0 (50,0-126,0)	2,248; 0,025
Güveniyorum	245 (61,3)	77,0 (36,0-119,0)	
Sağlıkla ilgili herhangi bir haber ve programda tavsiye edilenleri uygulama durumu			
Uygulamam	231 (58,0)	78,0 (36,0-126,0)	0,584; 0,559
Uygularım	167 (42,0)	80,0 (41,0-123,0)	
Toplam	398 (100,0)	79,0 (36,0-126,0)	-

Çalışma grubundakilerin sağlıkla ilgili haberleri edindikleri kaynaklar arasında en çok internet (%23,4), sağlık profesyonelleri (%20,5) ve TV/radyo (%16,7) olduğu görülmüştür. Hastaların sağlıkla ilgili haberleri edindikleri kaynakların dağılımı Grafik 1’de verilmiştir.

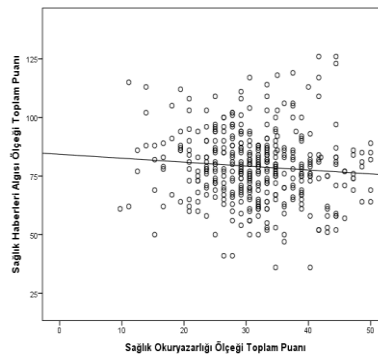

Grafik 1. Sağlıkla ilgili haberlerin edinildiği kaynaklar*

*Sayılar kişiler üzerinden değil verilen cevaplar üzerinden değerlendirilmiştir.

Hastaların Sağlık Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları puanlar 10,0-50,0 arasında değişmekte olup, ortalama $31,6 \pm 7,8$ (ortanca: 30,5) puan idi. Sağlık Haberleri Algısı Ölçeği ve Sağlık Okuryazarlığı Ölçeğinden alınan puanlar arasında negatif yönde

zayıf bir ilişki olduğu saptandı ($r=-0,110$, $p=0,028$). Çalışma grubundakilerin Sağlık Haberleri Algısı Ölçeğinden ve Sağlık Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları puanların dağılımı Grafik 2’de verilmiştir.

Grafik 2. Hastaların Sağlık Haberleri Algısı

Ölçeğinden aldıkları puanlar ile Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği’nden aldıkları puanların dağılımı

Yapılan istatistiksel analizlerde Sağlık Haberleri Algısı Ölçeğinden alınan puanlarla ilişkili olduğu saptanan değişkenlerle (cinsiyet, yaş grubu, medeni durum, yaşadığı yer, kronik hastalık öyküsü ve sağlıkla ilgili haberlere güvenme durumu) oluşturulan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda yaş ve cinsiyetin sağlık haberleri algı düzeyinin yordayıcısı olduğu bulundu ($p<0,05$). İlgili regresyon analizi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Çalışma grubundakilerin Sağlık Haberleri Algısı Ölçeğinden alınan puanlarla ilişkili olduğu tespit edilen değişkenlerle oluşturulan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

Sağlık haberleri algısı ile ilişkili değişkenler	Sağlık Haberleri Algısı Ölçeği Puanı			
	Unstandardize beta	Standardize beta	%95 GA	p
Cinsiyet	0,018	0,104	0,001-0,035	0,037
Yaş grubu	0,013	0,128	0,001-0,026	0,042
Medeni durumu	-0,001	-0,008	-0,022-0,019	0,892
Yaşadığı yer	0,010	0,067	-0,005-0,026	0,191
Kronik hastalık öyküsü	0,006	0,032	-0,013-0,024	0,544
Sağlıkla ilgili haberlere güvenme durumu	-0,015	-0,087	-0,032-0,002	0,086
R ²	0,051			0,001
F	3,935			-

4. Tartışma

Sağlık haberleri, haber içerikleri arasında önemli bir yere sahiptir. Sağlıkla ilgili yayınların medyada yer alması, bu konulara verilen önemi artırmanın yanı sıra toplumun inanç, tutum ve davranışlarını da olumlu yönde şekillendirebilmektedir (17,18). Bu çalışmada, hastaların sağlık haberleri algısı düzeyinin saptanması, ilgili olduğu düşünülen bazı değişkenlerin incelenmesi ve sağlık okuryazarlığının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yaşam süresinin uzaması özellikle ileri yaşlarda birçok sağlık sorununu da beraberinde getirmektedir. Kronik sağlık sorunlarının yanında ölüm korkusu da artmaktadır. Bu durum insanların sağlıkla ilgili konulara karşı ilgilerinin artmasına ve sağlık haberlerinin takibiyle davranış değişikliklerine neden olabilmektedir (19,20). Çalışmamızda 45 ve üzeri yaş grubunda olanların sağlık haberleri algısının daha olumsuz olduğu saptandı. Bujnowska-Fedak ve Kurpas'ın Polonya'da 50 yaş üstü bireyler arasında yaptıkları bir çalışmada sağlık haberleri algısının daha olumlu olduğunu raporlamışlardır (21). Ertaş ve arkadaşlarının Konya'da yaptıkları çalışmada ise yaş grupları ve sağlık haberleri algısı arasında bir fark bulunamadığı bildirilmiştir (17). Çalışmalardaki farklı sonuçların nedenlerinden biri

çalışma gruplarında sağlıkla ilgili yaşanan kişisel deneyimlerdeki değişiklikler olabilir.

Kadınlar, hem kendi hem de aile üyelerinin sağlığından esas sorumlunun kendileri olduğunu benimsedikleri için sağlıkla ilgili programlarda hedef kitle olarak değerlendirilmektedirler (22). Bu sorumluluğun gereği olarak kadınların, kendisi ve aile üyeleri için doğru haber ve bilgiye ulaşma düşüncesiyle sağlık haberlerine daha dikkatli yaklaşmaları olasıdır. Bu çalışmada kadınların sağlık haberleri algısının erkeklere göre daha olumsuz olduğu saptandı. Yapılan bazı çalışmalarda ise sağlık haberleri algısı açısından kadınlarla erkekler arasında bir fark bulunamadığı bildirilmiştir (6,18,23). Zaman içinde ailede primer bakım verenlerin rolündeki değişiklikler meydana gelmesi bildirilen farklı sonuçların nedenleri arasında sayılabilir.

İnsan sağlığı ve uzun yaşam süresi ile ilişkili olan sosyal faktörlerden birinin de insanların medeni durumları olduğu bilinmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda evli olanların evli olmayan akranlarından daha iyi sağlık sonuçlarına sahip olduğu rapor edilmektedir (24,25). Bizim çalışmamızda evli olanların sağlık haberleri

algılarının evli olmayanlara göre daha olumsuz olduğu saptanmıştır. Oysa yapılan ileri analiz sonucunda sağlık haberleri algısı ile medeni durum arasındaki farkın ortadan kalktığı görülmüştür. Balcı ve Bekiroğlu'nun yaptıkları çalışmada evli olanlar arasında sağlık haberleri ile ilgili olumsuz algıların sağlıkla ilgili davranış değişikliğinde bekarlara göre daha etkili olduğu bildirilmiştir (6). Sağlık haberleri algı düzeyi ve medeni durum arasında bir ilişki bulunamadığını bildiren çalışmalar da mevcuttur (17,26). Yapılan çalışmalarda bulunan farklı sonuçların nedenlerinden biri çalışma gruplarını oluşturanların ailelerindeki sosyokültürel yapıların çeşitlilik göstermesi olabilir.

Kırsal kesimde yaşayanların sosyoekonomik durumlarının kentlerde yaşayanlardan daha kötü olduğu düşünüldüğünde sağlıkla ilgili bilgilere erişimlerinin ve kullanımlarının daha sınırlı olduğu bilinen bir gerçektir (27). Dolayısıyla yaşanan yerin büyüklüğü ve gelişmişlik düzeyi bireylerin sağlık haberleri algısını ve sağlıklı olma davranışlarını etkilemesi olasıdır. Bu çalışmada belde / köyde yaşayanların sağlık haberleri algısının diğer gruplara göre daha olumsuz olduğu bulundu. Ancak yapılan ileri analiz sonucunda sağlık haberleri algısı ile yaşanan yer arasındaki farkın ortadan kalktığı görülmüştür. Literatürde yaşanan yerin özellikleri ile sağlık haberleri algısı ilişkisini ortaya koyan bir çalışmaya rastlanamamış olsa da özellikle kırsal alanlarda yaşayanların bireysel özellikleri ve bölgesel farklılıklarının sağlık kaynaklarına erişimi ve haber algısını etkileyeceğini bildiren araştırmacılar da vardır (28, 29).

Kronik herhangi bir hastalığı olanların özellikle sağlıkla ilgili bilgi kaynaklarına ulaşmada seçici davranarak sağlık bilgilerini daha iyi anlaması, değerlendirmesi ve kullanması olasıdır (30). Dolayısıyla bu hastaların sağlık haberleri algılarının daha olumsuz olması beklenebilecek bir durumdur. Çalışma grubunda kronik hastalık öyküsü olanların sağlık haberleri algılarının olmayanlara göre daha olumsuz olduğu bulundu. Yapılan çoklu lineer regresyon analizi sonucunda kronik hastalık varlığı ile sağlık haberleri algısı arasındaki farkın ortadan kalktığı görülmüştür. Kırılmaz ve Yıldırımın yaptıkları çalışmada kronik hastalığı olanlar arasında sağlık haberleri algısının olmayanlara göre daha olumlu olduğu raporlanmıştır (26). Vehof ve arkadaşları yaptıkları bir çalışmada kronik hastalığı olanların sağlık haberlerini güvenilir olmayan kaynaklardan edindiklerinde daha olumsuz bir tutuma yol açtığı raporlanmıştır (31).

Bir haberin kaynağının güvenilir olması, o habere olan algının olumlu yönde etkilenmesi açısından çok

önemlidir. Sağlık haberinin o konuda uzman kişiler tarafından yapıldığı inancı yaygın olsa da medyadaki bilgi kirliliği nedeniyle bireylerin sağlık haberlerine olan algıları olumsuz yönde etkilenmektedir (8). Çalışma grubunda sağlıkla ilgili haberlere güvenmeyenlerin sağlık haberleri algılarının güvenenlere göre daha olumsuz olduğu bulundu. Ancak ileri analiz sonucunda bu farkın ortadan kalktığı görülmüştür. Ertaş ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlar raporlanmıştır (17). Çıkrıkçı Işık ve arkadaşları sağlık sektöründe çalışanların sağlıkla ilgili haberleri güvenilir bulmadığı ve sağlık haberleri algılarının daha olumsuz olduğunu rapor etmişlerdir (32). Chang'ın Tayvan'da yaptığı bir çalışmada ise katılımcıların bilgi için genel olarak haber medyasına güvendikleri ancak medya tarafından geleneksel ve çevrimiçi sağlık haberlerinin daha çarpıcı ve abartılı hale getirildiğini bildirmiştir (33). Çalışmalarda benzer şekilde sağlık haberleri algısının olumsuz olmasının nedenlerden biri medyada yer alan haberlerin doğru bilgi vermekten çok halkın dikkatini çekme odaklı yapılması olabilir.

Teknolojinin hızla gelişmesi ve teknolojiye erişimin her geçen gün kolaylaşması nedeniyle haber algılarını etkileyen kaynaklar arasında kitle iletişim araçlarının öne çıktığı görülmektedir (7). Çalışmamızda sağlıkla ilgili haberlerin edinildiği kaynaklar arasında en çok sırasıyla; internet, sağlık profesyonelleri, TV/radyo ve sosyal medya olduğu saptandı. Yüksel ve arkadaşları sağlıkla ilgili haberlerin edinildiği kaynaklar arasında en çok sırasıyla; TV, gazete ve internet olduğunu bildirmişlerdir (34). Ferreira ve Borges'in COVID 19 pandemisi sürecinde yaptıkları çalışmada insanların ana sağlık haber kaynağı olarak televizyon ve gazeteleri kullandıkları bildirilmiştir (35). Nguyen ve arkadaşlarının Vietnamda yaptıkları bir çalışmada sağlık bilgisi edinme kaynakları arasında televizyon ve internetin ön plana çıktığını raporlamışlardır (36). Wang ve arkadaşları ise Hong Kong'da Çin'li erişkinler arasında sağlıkla ilgili bilgilerin en çok sırasıyla; gazete/dergi, televizyon, radyo ve internetten edinildiğini bildirmişlerdir (37).

Sağlık okuryazarlığı düzeyi azaldıkça bireylerin, sağlık bilgilerini okuma, anlama ve yorumlama becerilerinin de azalması beklenir (32). Dolayısıyla bu kişilerin sağlıkla ilgili haberlere olan algılarında da zorluk yaşamaları olasıdır. Çalışma grubundakilerin sağlık okuryazarlık düzeyleri arttıkça düşük de olsa sağlık haberleri algılarının olumlu yönde arttığı saptandı. Diviani ile arkadaşlarının yaptıkları çalışmada da sağlık okuryazarlık düzeyi arttıkça sağlık haberleri

algısının olumlu yönde arttığı raporlanmıştır (38). Chen ve arkadaşları sağlık okuryazarlık düzeyi düşük olanlarda sağlık haberleri algısının haber edinme kaynaklarının kalitesi arttıkça olumlu yönde değiştiğini bildirmişlerdir (1).

5. Kısıtlılıklar

Çalışmanın kesitsel tipte olması, sadece bir şehirde ve bir sağlık kurumuna başvuranlarda yapılmış olması çalışmanın genellenebilirliği açısından kısıtlılıklardır.

6. Sonuç ve öneriler

Çalışma grubundakilerin sağlık haberleri algısı orta düzeyde olduğu söylenebilir. Yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucuna göre yaş ve cinsiyetin

sağlık haberleri algı düzeyinin yordayıcısı olduğu bulundu. Sağlıkla ilgili haberlerin edinildiği kaynaklar sırasıyla; internet, sağlık profesyonelleri ve TV/radyo idi. Hastaların sağlık okuryazarlık düzeyleri arttıkça düşük de olsa sağlık haberleri algılarının olumlu yönde artmaktadır. Sağlık profesyonellerinin hastalara sağlık okuryazarlığı düzeyinin artırılması ve sağlık haberleri algısını olumlu yönde etkileyebileceği bilgi kaynakları ve haber platformlarını önermesi yararlı olabilir. Ayrıca hastane içerisinde görsel destekli içerikler (infografikler, kısa videolar) ve kısa mesajlarla sağlık bilgileri ileterek daha etkili ve kolay anlaşılır hale getirilebileceği düşünülmektedir. Sağlık haberleri algısı ve sağlık okuryazarlığı ilişkisinin ortaya konabilmesi için toplum tabanlı kapsamlı çeşitli çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

- Chen X, Hay JL, Waters EA, Kiviniemi MT, Biddle C, Schofield E, et al. Health literacy and use and trust in health information. *J Health Commun.* 2018;23(8):724-34.
- Öğüt Yıldırım P. Türkiye’de sağlık haberciliğinin tarihsel gelişimi. *Atatürk İletişim Derg.* 2017;(14):5-26.
- Clayman ML, Manganello JA, Viswanath K, Hesse BW, Arora NK. Providing health messages to Hispanics/Latinos: understanding the importance of language, trust in health information sources, and media use. *J Health Commun.* 2010;15(sup3):252-63.
- Chang C. News coverage of health-related issues and its impacts on perceptions: Taiwan as an example. *Health Commun.* 2012;27(2):111-23.
- Karaca Ş. Sağlık haber algısının sağlıklı yaşam farkındalığı üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Istanbul Univ J Sociol.* 2021;41(2):289-318.
- Balcı Ş, Bekiroğlu O. Medyanın kritik ve süregelen dönemci: Üniversite öğrencilerinin gözünden medya haberlerinin güvenilirliği. *Selçuk İletişim.* 2014;8(2):192-217.
- Haslam K, Doucette H, Hachey S, MacCallum T, Zwicker D, Smith-Brilliant M, et al. YouTube videos as health decision aids for the public: an integrative review. *Can J Dent Hyg.* 2019;53(1):53.
- Friedman DB, Tanner A, Rose ID. Health journalists’ perceptions of their communities and implications for the delivery of health information in the news. *J Community Health.* 2014;39(2):378-85.
- Nutbeam D, Kickbusch I. Health promotion glossary. *Health Promot Int.* 1998;13(4):349-64.
- Utma S. Sağlık okuryazarlığı kavramı ve sağlık haberlerini doğru okumak. *IBAD Sos Bilim Derg.* 2019;(5):223-31.
- Patil U, Kostareva U, Hadley M, Manganello JA, Okan O, Dadaczynski K, et al. Health literacy, digital health literacy, and COVID-19 pandemic attitudes and behaviors in US college students: implications for interventions. *Int J Environ Res Public Health.* 2021;18(6):3301.
- Çınar F, Şengül H, Çapar H, Çakmak C, Bilge Y. Sağlık haberleri algısı: bir ölçek geliştirme çalışması. *J Acad Res Nurs.* 2018;4(3):164-71.
- Duong TV, Aringazina A, Kayupova G, Nurjanah F, Pham TV, Pham KM, et al. Development and validation of a new short-form health literacy instrument (HLS-SF12) for the general public in six Asian countries. *HLP Health Lit Res Pract.* 2019;3(2):91-102.
- Yılmaz SK, Eskiçi G. Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği-Kısa Form ve Dijital Sağlıklı Diyet Okuryazarlığı Ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İzmir Katip Çelebi Univ Sağlık Bilim Fak Derg.* 2021;6(3):19-25.
- Doğru BV, Utli H, Karaman E. Kardiyovasküler hastalık risk farkındalığı değerlendirme ölçeği: Türkçe versiyonun psikometrik özellikleri. *Türk J Cardiovasc Nurs.* 2021;12(27):18-25.
- World Health Organization. A healthy lifestyle - WHO recommendations [Internet]. 2010 [cited 2022 Dec 14]. Available from: <https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/a-healthy-lifestyle---who-recommendations>.
- Ertas H, Kırac R, Ünal SN. Halkın sağlık haberleri algı düzeylerinin incelenmesi. 3. Uluslararası 13. Ulusal Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi Bildiri Kitabı. Sakarya Üniversitesi, 10-13 Ekim 2019; 723-34.
- Chang C. Men's and women's responses to two-sided health news coverage: a moderated mediation model. *J Health Commun.* 2013;18(11):1326-44.
- Altay B, Çavuşoğlu F, Çal A. Yaşlıların sağlık algısı, yaşam kalitesi ve sağlıkla ilgili yaşam kalitesini etkileyen faktörler. *TAF Prev Med Bull.* 2016;15(3):181-9.

20. Köseliören M, Çakır C, Beşikci S. The effect of fear of death in the elderly creating FoMO on the perception of health news published on social media. *Intermedia Int E-J*. 2022;9(17):324-40.
21. Bujnowska-Fedak MM, Kurpas D. The influence of online health information on the attitude and behavior of people aged 50. *Respir Health*. 2015;861:1-17.
22. Kaya Şahin Ş. Televizyonda kadın, sağlık ve hastalık. *Sosyoloji Araştırmaları Derg*. 2011;14(2):118-50.
23. Topsakal T, Anamur DD. Üniversite öğrencilerinin sağlık haberlerine ilişkin algılarının demografik değişkenler bağlamında incelenmesi. *Türk Sosyal Araştırmalar Derg*. 2022;26(3):653-66.
24. Kim A, Lee JA, Park HS. Health behaviors and illness according to marital status in middle-aged Koreans. *J Public Health*. 2018;40(2):99-106.
25. Shor E, Roelfs DJ, Bugyi P, Schwartz JE. Meta-analysis of marital dissolution and mortality: reevaluating the intersection of gender and age. *Soc Sci Med*. 2012;75(1):46-59.
26. Kırılmaz H, Yıldırım Y. Sağlık haberlerine yönelik yetişkin tutumlarının araştırılması. *İnsan Ve İnsan*. 2018;5(15):21-45.
27. Meit M, Knudson A, Gilbert T, Yu ATC, Tanenbaum E, Ormson E, et al. Rural Health Reform Policy Research Center. The 2014 update of the rural-urban chartbook. 2014;10.
28. Chen X, Orom H, Hay JL, Waters EA, Schofield E, Li Y, et al. Differences in rural and urban health information access and use. *J Rural Health*. 2019;35(3):405-17.
29. Haas JS, Miglioretti DL, Geller B, Buist DS, Nelson DE, Kerlikowske K, et al. Average household exposure to newspaper coverage about the harmful effects of hormone therapy and population-based declines in hormone therapy use. *J Gen Intern Med*. 2007;22(1):68-73.
30. Van der Heide I, Poureslami I, Mitic W, Shum J, Rootman I, FitzGerald JM. Health literacy in chronic disease management: a matter of interaction. *J Clin Epidemiol*. 2018;102:134-38.
31. Vehof H, Heerdink ER, Sanders J, Das E. They promised this ten years ago. Effects of diabetes news characteristics on patients' perceptions and attitudes towards medical innovations and therapy adherence. *PLoS One*. 2021;16(8):e0255587.
32. Isik GC, Aytar H, Cevik Y, Emektar E, Balıkcı H. The impact of social media news on the health perception of society. *Ann Med Res*. 2019;26(11):2573-80.
33. Chang C. News coverage of health-related issues and its impacts on perceptions: Taiwan as an example. *Health Commun*. 2011;27(2):111-23.
34. Yüksel E, Yalçın A, Koçak A, Aydın S. Türkiye'de sağlık konulu yayınların analizi. *Kurgu*. 2010;(17):17-43.
35. Ferreira GB, Borges S. Media and misinformation in times of COVID-19: how people informed themselves in the days following the Portuguese declaration of the state of emergency. *J Media*. 2020;1(1):108-21.
36. Nguyen HTL, Nakamura K, Seino K, Vo VT. Association between a wider availability of health information and health care utilization in Vietnam: cross-sectional study. *J Med Internet Res*. 2017;19(12):e405.
37. Wang MP, Viswanath K, Lam TH, Wang X, Chan SS. Social determinants of health information seeking among Chinese adults in Hong Kong. *PLoS One*. 2013;8(8):e73049.
38. Diviani N, Van Den Putte B, Giani S, Van Weert JC. Low health literacy and evaluation of online health information: a systematic review. *J Med Internet Res*. 2015;17(5):e4018.